

ราชินิกุลรัชกาลที่ ๓

สมเด็จพระราชปิตุลา บรมพงศาภิมุข ฯ

ทรงพระนิพนธ์

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

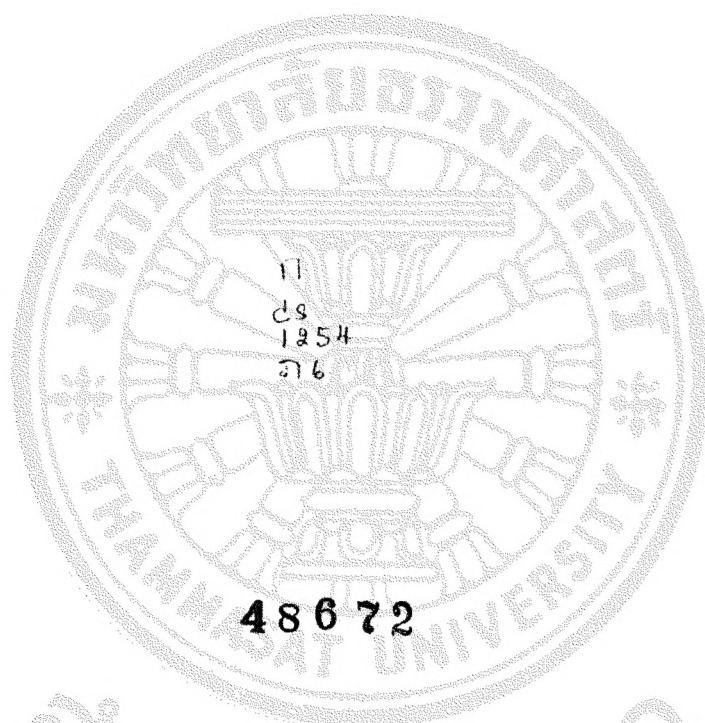
ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้พิมพ์พระราชทาน

ในงานทรงบำเพ็ญพระราชกุศลศตมาห

พระศพสมเด็จพระราชปิตุลา บรมพงศาภิมุข ฯ

ณ วันที่ ๑๘ กันยายน พ.ศ. ๒๔๗๖

พิมพ์ที่ โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร

486 72

สำนักหอสมุด

พระบรมรูปแลพระรูป

พระบาท
สมเด็จพระจอมเกล้า
เจ้าอยู่หัว

สมเด็จพระ
เจ้าฟ้ากรมหลวงวชิร
เทวี

อธิบาย

หนังสือเรื่องราชินิกุลรัชกาลที่ ๓ นั้น สมเด็จพระราชปิตุลา บรมพงศาภิมุข เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช ทรงเรียบเรียงขึ้น และทรงเจตนาไว้จะเป็นหนังสือสำหรับพิมพ์แจกเรื่องหนึ่งในงานพระศพเมื่อพระองค์เสด็จทิวงคต

เหตุที่สมเด็จพระราชปิตุลาฯ ทรงพระนิพนธ์หนังสือเรื่องนมเคาเงอนให้สันนิษฐานว่าเห็นจะทรงพระดำริเมื่อหอพรมมุตฯ พิมพ์หนังสือราชินิกุลรัชกาลที่ ๒ (หรือที่มักเรียกกันว่า เรื่องราชินิกุลบางช้าง) ซึ่งกรมหลวงวงศาธิราชสนิท โปรดให้พระยาอุไทยธรรม (แก้ว) แต่งขึ้นปรากฏขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๗ สมเด็จพระราชปิตุลาฯ ทรงดำริปรารภแก่ข้าพเจ้าในครั้งนั้นว่า ควรจะมีเรื่องราชินิกุลรัชกาลที่ ๓ อีกสักเรื่อง ๑ ข้าพเจ้ากราบทูลสนองพระดำริว่าตามใดก็จะดีหนักหนา แต่เกรงจะหาตัวผู้แต่งยาก เหมือนเช่นข้าพเจ้าก็ไม่รู้เรื่องพอจะแต่ง ถ้าพระองค์ทรงพระนิพนธ์เองนั้นและเห็นจะสำเร็จ ในเวลานี้ก็หาได้ครัดคอบประการใดไม่ แต่ต่อมาสมเด็จพระราชปิตุลาฯ มีพระดำริแก่ข้าพเจ้าว่าต้องทรงแต่งเรื่องราชินิกุลรัชกาลที่ ๓ อยู่ ถ้าสำเร็จเมื่อใดจะประทานฉบับมายังหอพรมมุตฯ แต่นั้นมาได้เคยดำริได้ให้ข้าพเจ้าฟังเนื่อง ๆ ถึงการที่ทรงพยายามสืบสวนเรื่องราชินิกุลรัชกาลที่ ๓ แต่ก็ยังไม่ได้ประทานฉบับมาจนเสด็จทิวงคต หม่อมเจ้าหญิงวิมลกัญญา พระธิดา ซึ่งได้เป็นอุปฮาดสนองพระเดชพระคุณมาในคอนเมื่อทรงพระราหูพิลาพ เล่าว่า

สมเด็จพระราชปิตุลา ฯ เหาพระเหตุยไ้ในการทรงพระนิพนธ์หนังสือ
เรื่องนั้นมาเสมอไม่ขาด ทรงทราบว่เชื้อสายราชินิกุลยังมีตัวอยู่ที่ไหนมัก
โปรดให้เรียกมาทรงไ้ถามถึงลำดับตระกูล แล้วจดเก้ไขเพิ่มเติมลงใน
พระนิพนธ์ แต่เคยดำรัสว่หนังสือเรื่องนั้นถ้ทรงแต่งไม่ดำเร็วก่อนเด้จ
ทิวศค กรมพระดำรง ฯ เขาคงช่วยแต่งให้ดำเร็จท้นพิมพ์แจกในงาน
พระศพ ดงนี้ ยังมีเหตุอื่นอีกอย่าง ๑ ซึ่งเป็นปัจจัยให้ทรงแต่งซ้ำ ด้วย
สมเด็จพระราชปิตุลา ฯ ทรงพยายามแต่งเรื่องราชินิกุลรัชกาลที่ ๕ อีกด้วย
เรื่อง ๑ พร้อมกับทรงพระนิพนธ์เรื่องราชินิกุลรัชกาลที่ ๓ แต่ส่วนเรื่อง
ราชินิกุลรัชกาลที่ ๕ ขาพเจ้าจะยังไม่กล้าอธิบายในที่นี้

เมื่อสมเด็จพระราชปิตุลา ฯ เสด็จทิวงคต พระบาทสมเด็จพระ
เจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรด ฯ รับเป็นเจ้าภาพบำเพ็ญพระราชกุศลหน้า
พระศพในงานสัต์คตมวาร บัญญุาต์มวาร แต่ศคมาห มีพระบรมราช
โองการสั่งราชบัณฑิตยสภาให้ จัดการพิมพ์หนังสือสำหรับพระราชทานแจก
เป็นที่ระลึกทั้ง ๓ งานนั้น ขาพเจ้านักขณถึงกระแด้รับสั่งของสมเด็จพระ
ราชปิตุลา บรมพงศาภิมุข ฯ ที่ไ้กล่าวมาข้างต้น จึงกราบทูลแด่สมเด็จพระ
พระเจ้าพี่ยาเธอ เจ้าฟ้า ฯ กรมพระนครสวรรค์วรคตพันธิ์ ซึ่งทรงเป็น
ประธานกรรมการจัดมฤคก ทรงรับเป็นพระธุระตรวจคั่นแล้วส่งหนังสือ
เรื่องต่าง ๆ ซึ่งสมเด็จพระราชปิตุลา ฯ ไ้ทรงพระนิพนธ์ประทานมา ส่วน
เรื่องราชินิกุลรัชกาลที่ ๓ นี้ เป็นหนังสือ ๓๐ เล่มสมุด ด่วนแต่ถ่าย
พระหัตถ์สมเด็จพระราชปิตุลา ฯ ทรงเขียนเองทงน้น นอกจาก ๓๐ เล่ม
ยังมีเล่มปลัดอีก ๒ เล่มในเรื่องเดียวกัน พิจารณาตู่เห็นว่าไ้ทรงคังโครง

ค

ขึ้นเมื่อเริ่มแต่ง แล้วไม่โปรดโครงนั้นเล็กน้อยถึง ๒ ครั้ง แล้วจึงทรง
แต่งฉบับที่พิมพ์เป็นโครงที่ ๓ ดังเหตุอุทธรณ์คำในพระนิพนธ์เห็นว่าคง
จะเริ่มทรงในราว พ.ศ. ๒๔๕๗ และปรากฏในหนังสือว่าได้ทรงยุติเป็น
เสร็จเรื่องพระนิพนธ์ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๘ แต่ว่ายังทรงสืบสวนแก้ไข
เพิ่มเติมต่อมา ด้วยเหตุนี้จึงยังมีประทานฉบับมายังราชบัณฑิตยสภา
จนตลอดพระชนมายุ

หนังสือเรื่องราชินิกุลรัชกาลที่ ๓ มีค่าเป็นข้อสำคัญที่ยังไม่มีใคร
เรียบเรียงขึ้นได้ มีอยู่แต่ที่สมเด็จพระราชปิตุลาฯ ทรงเรียบเรียง
ฉบับเดียวเท่านั้น รูปเรื่องที่ทรงแต่งคงพระหฤทัยจะให้ สันกระแสความที่
พึงสืบสวนได้ จึงวางลำดับถึง ๓๐ วรรคตอนทุกตอน ก็ต้องเป็นหนังสือยาว
แต่แต่งยากด้วย เพราะเหตุดังกล่าวมาสมควรจะสรรเสริญพระวิริยะ
อุตสาหะซึ่งทรงพยายามมาหลายปีได้ทอดทิ้ง ข้อที่ทรงพระปรารภไว้ว่า
ถ้าบทพระองค์เจ้าคงจะช่วยบูรณะเพื่อพิมพ์ในงานพระศพนั้น เมื่อตรวจ
ดูไม่เห็นมีเนื้อความข้อใดที่ข้าพเจ้าจะสามารถแก้ไข มีแต่ยศศักดิ์ที่
เปลี่ยนแปลงต่อมาในชั้นหลังก็ยังไม่รู้กันดี ไม่จำเป็นต้องแก้ไข แต่โดย
เคารพต่อพระประสงค์ จึงได้ทำอธิบายหมายเหตุเพิ่มเติมลงไปบ้าง และให้
จัดการพิมพ์ให้ทันในงานพระศพสมเด็จพระประสงค์

๑๙.

สารบัญ

ว่าด้วยสายราชินิกุลรัชกาลที่ ๓ (ตามลำดับชั้น)

อธิบายเริ่มต้น

หน้า ๓

ชั้น ๑

บรรพชนทางพระชนก	๒
บรรพชนทางพระชนนึ่ง ฝ่ายชนก	๓
บรรพชนทางพระชนนึ่ง ฝ่ายชนน	๕

ชั้น ๒

บุตรธิดาพระยาราชวดี (หวัง) ที่เป็นชั้น ๒	๖
--	---

ชั้น ๓

สายพระชนนึ่งที่เป็น ร. ชั้น ๓	๗
สายพระชนกที่เป็น ร. ชั้น ๓	๗
สายท่านปลัดน้องนางพระชนนึ่งของพระชนนึ่งที่เป็น ร. ชั้น ๓	๗
สายพระยาพัทลุง (ทองขาว) ดำรงท่านปลัดที่เป็น อ. ชั้น ๒	
สายเซย	๘
สายพระนมรอน้องนางร่วมชนนึ่งของพระชนนึ่งที่เป็น ร. ชั้น ๓	๑๐
สายนายน้อยน้องยาต่างชนนึ่งของพระชนนึ่งที่เป็น ร. ชั้น ๓	๑๐
สายท่านลำคองน้องนางต่างชนนึ่งของพระชนนึ่งที่เป็น ร. ชั้น ๓	๑๑

(๒)

๕๕
ขนชั้น ๔

ถ่ายนายนาคันธยาต่างชั้นของสมเด็จพระศรีสุริยาโดยที่

เป็น ร. ชั้น ๔

หน้า ๑๑

ถ่ายสมเด็จพระศรีสุริยาโดยที่เป็น ร. ชั้น ๔

๖ ๑๒

ถ่ายท่านผ่องธิดาท่านปลั่ง ที่เป็น ร. ชั้น ๔

๖ ๑๓

ถ่ายท้าวทรงกันดาล (ทองมอญ) มารดาหม่อมทับ

ด้ามท่านผ่องที่เป็น อ. ชั้น ๒ ถ่ายเขย

๖ ๑๔

ถ่ายพิทลุง น้องท่านผ่อง ที่เป็น ร. ชั้น ๔

๖ ๑๕

ถ่ายพิทลุง ทางกรมหมื่นไกรสรวิชิต ที่เป็น อ. ชั้น ๔ ถ่ายเขย

๖ ๑๗

ถ่ายพระศรีวิโรจน์ (หม่อมอ่อน) ที่เป็น อ. ชั้น ๔ ถ่ายเขย

๖ ๑๘

ถ่ายพระอักษรสัมบัต (หม่อมทับ) นอกจากถ่ายท่านผ่อง

ที่เป็น อ. ชั้น ๔ ถ่ายเขย

๖ ๒๐

ถ่ายพระนมรอดที่เป็น ร. ชั้น ๔

๖ ๒๒

ถ่ายนายน้อย ที่เป็น ร. ชั้น ๔

๖ ๒๒

ถ่ายท่านลาด ที่เป็น ร. ชั้น ๔

๖ ๒๓

๕๕
ขนชั้น ๕

ถ่ายนายนาค ที่เป็น ร. ชั้น ๕

๖ ๒๔

ถ่ายเจ้าจอมมารดาทรัพย์ รัชกาลที่ ๓ ร. ชั้น ๕

๖ ๒๖

ถ่ายเจ้าจอมมารดาเอนน้อย รัชกาลที่ ๓ ร. ชั้น ๕

๖ ๒๘

ถ่ายเจ้าจอมมารดาจาด รัชกาลที่ ๓ ร. ชั้น ๕

๖ ๒๙

ถ่ายบุตรธิดาท่านผ่อง ที่เป็น ร. ชั้น ๕

๖ ๓๑

(๓)

ถ่ายพิพิธภัณฑ์พระยาเทพอรชุน (แสง) ดำรงตำแหน่งที่เป้น อ. ชั้น ๕	หน้า ๓๓
ถ่ายพัสดุ นื่องทำนอง ที่เป้น ร. ชั้น ๕	,, ๓๒
ถ่ายพัสดุ ทางกรมหมื่นไกรสรวิชิต ที่เป้น อ. ชั้น ๕ ถ่ายเขย	,, ๓๕
ถ่ายทองมอญ ที่เป้น อ. ชั้น ๕ ถ่ายเขย	,, ๓๗
ถ่ายพระนมรอด ที่เป้น ร. ชั้น ๕	,, ๓๘
ถ่ายนายน้อย ที่เป้น ร. ชั้น ๕	,, ๓๙
ถ่ายท่านดำด ที่เป้น ร. ชั้น ๕	,, ๔๐
ชั้น ๕ ขนิขัน ๖	,, ๔๑
ถ่ายนายนาค ที่เป้น ร. ชั้น ๖	,, ๔๓
ถ่ายกรมหมื่นนาคยาพิทักษ์ ที่เป้น ร. ชั้น ๖	,, ๔๕
ถ่ายกรมหมื่นภมรินทร์ภักดี ที่เป้น ร. ชั้น ๖	,, ๕๑
ถ่ายพระองค์เจ้าอนรท ที่เป้น ร. ชั้น ๖	,, ๕๒
ถ่ายท่านฉิมหรือรอด ที่เป้น ร. ชั้น ๖	,, ๕๔
ถ่ายนายสิน ที่เป้น อ. ชั้น ๖ ถ่ายเขย	,, ๕๔
ถ่ายจางวางพ่วง ที่เป้น ร. ชั้น ๖	,, ๕๔
ถ่ายพระยาพิชิตไธสริย์ (เนตร) ที่เป้น ร. ชั้น ๖	,, ๕๕
ถ่ายพระยาอาหารบริรักษ์ (ทิน) ที่เป้น ร. ชั้น ๖	,, ๕๖
ถ่ายพระยาเทพอรชุน (แสง) ที่เป้น อ. ชั้น ๖ ถ่ายเขย	,, ๕๗
ถ่ายพิพิธภัณฑ์พระยาเทพอรชุน (แสง) ที่เป้น อ. ชั้น ๖ ถ่ายเขย	,, ๕๗
ถ่ายพระครูมหิธร (อู่) ที่เป้น ร. ชั้น ๖	,, ๕๘
ถ่ายจางวางหนู ที่เป้น ร. ชั้น ๖	,, ๕๘

(๔)

ลายดวงอรรคนารี (เอม) ที่เป้น ร. ชั้น ๖	หน้า ๕๘
ลายพัทลุง ที่เป้น ร. ชั้น ๖	„ ๕๙
ลายพัทลุงทางกรมไกร ที่เป้น อ. ชั้น ๖ ลายเขย	„ ๖๒
ลายทองมอญ ที่เป้น อ. ชั้น ๖ ลายเขย	„ ๖๔
ลายพระนมรอด ที่เป้น ร. ชั้น ๖	„ ๖๖
ลายนายน้อย ที่เป้น ร. ชั้น ๖	„ ๖๗
ลายท่านลัด ที่เป้น ร. ชั้น ๖	„ ๖๘
ชั้น ๗	„ ๗๑
ลายท่านนาค ที่เป้น ร. ชั้น ๗	„ ๗๕
ลายพระองค์เจ้ามงคลเดชะ ที่เป้น ร. ชั้น ๗	„ ๗๘
ลายสมเด็จพระเทพศิรินทราบรมราชินี ที่เป้น ร. ชั้น ๗	„ ๗๙
ลายพระองค์เจ้าพรรณราย ที่เป้น ร. ชั้น ๗	„ ๘๕
ลายพระราชโอรสแตติยาพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่เป้น อ. ชั้น ๗ ลายเขย	„ ๘๖
ลายกรมหมื่นนฤปาตมขมาตย์ ที่เป้น ร. ชั้น ๗	„ ๙๐
ลายพระองค์เจ้าประเสริฐศักดิ์ ที่เป้น ร. ชั้น ๗	„ ๙๓
ลายท่านฉิมหรือรอด ที่เป้น ร. ชั้น ๗	„ ๙๒
ลายจางวางพ่วง ที่เป้น ร. ชั้น ๗	„ ๙๔
ลายพระยาพิชไธลย์ ที่เป้น ร. ชั้น ๗	„ ๙๖
ลายพระยาอาหารบริรักษ์ (ทิน) ที่เป้น ร. ชั้น ๗	„ ๙๗
ลายพระยาเทพอรชุน (แสง) ที่เป้น อ. ชั้น ๗ ลายเขย	„ ๙๘

(๕)

ถ่ายพระครูมัทธิสว (ชู) ที่เป้น ร. ชั้น ๗	หน้า ๘๘
ถ่ายพระยาไชยสุรินทร์ (เจียม) ที่เป้น อ. ชั้น ๗ ถ่ายเขย	,, ๘๘
ถ่ายจางวางหนู แดหลวงขรรคนาร (เอ็ม) ที่เป้น อ. ชั้น ๗	,, ๑๐๒
ถ่ายพิฑฑู ที่เป้น ร. ชั้น ๗	,, ๑๐๓
ถ่ายพิฑฑู ทางกรมไกร ที่เป้น อ. ชั้น ๗ ถ่ายเขย	,, ๑๐๓
ถ่ายทองมอญ ที่เป้น อ. ชั้น ๗ ถ่ายเขย	,, ๑๐๔
ถ่ายพระนมรอก ที่เป้น ร. ชั้น ๗	,, ๑๐๖
ถ่ายนายน้อย ที่เป้น ร. ชั้น ๗	,, ๑๐๗
ถ่ายท่านลัด ที่เป้น ร. ชั้น ๗	,, ๑๐๘
ชั้น ๘ จบชั้น ๘	,, ๑๓๐
ถ่ายนายนาค ที่เป้น ร. ชั้น ๘	,, ๑๓๓
ถ่ายพระยาไชยสุรินทร์ (หม่อมราชวงศ์เทวะหนึ่ง) ที่เป้น ร. ชั้น ๘	,, ๑๓๕
ถ่ายหม่อมมณราชราษ (ชิต) ที่เป้น ร. ชั้น ๘	,, ๑๓๕
ถ่ายสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถในรัชกาลที่ ๕ ที่เป้น ร. ชั้น ๘	,, ๑๓๖
ถ่ายสมเด็จพระมาตุจฉาเจ้าสุนันทากุมารีรัตน์ในรัชกาลที่ ๕ ที่เป้น ร. ชั้น ๘	,, ๑๓๘
ถ่ายสมเด็จพระมาตุจฉาเจ้าสว่างวัฒนาในรัชกาลที่ ๕ ที่เป้น ร. ชั้น ๘	,, ๑๓๘
ถ่ายพระนางเจ้าสุทธมาตมารศรีในรัชกาลที่ ๕ ที่เป้น ร. ชั้น ๘	,, ๑๔๐

(๖)

ฉายพระอรรคชายาเธอทั้ง ๓ พระองค์ในรัชกาลที่ ๕ ที่เป็น ร. ชั้น ๘	หน้า ๑๒๒
ฉายพระราชชายาเจ้าดารารัศมีในรัชกาลที่ ๕ ที่เป็น ร. ชั้น ๘	,, ๑๒๔
ฉายเจ้าคุณจอมมารดาแพ ในรัชกาลที่ ๕ ที่เป็น ร. ชั้น ๘	,, ๑๒๖
ฉายเจ้าจอมมารดาอ่อนในรัชกาลที่ ๕ ที่เป็น ร. ชั้น ๘	,, ๑๒๘
ฉายเจ้าจอมมารดาทับทิมในรัชกาลที่ ๕ ที่เป็น ร. ชั้น ๘	,, ๑๒๙
ฉายเจ้าจอมมารดาโหม่งในรัชกาลที่ ๕ ที่เป็น ร. ชั้น ๘	,, ๑๓๐
ฉายเจ้าจอมมารดาหวดในรัชกาลที่ ๕ ที่เป็น ร. ชั้น ๘	,, ๑๓๑
ฉายเจ้าจอมมารดาอมรในรัชกาลที่ ๕ ที่เป็น ร. ชั้น ๘	,, ๑๓๓
ฉายหม่อมราชวงศ์ดวงในสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระจักรพรรดิพงศ์ ที่เป็น ร. ชั้น ๘	,, ๑๓๒
ฉายหม่อมทับทิมในสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระจักรพรรดิพงศ์ ที่เป็น ร. ชั้น ๘	,, ๑๓๔
ฉายหม่อมผาดในสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระจักรพรรดิพงศ์ ที่เป็น ร. ชั้น ๘	,, ๑๓๕
ฉายหม่อมแมนในสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยาภาณุพันธุวงศ์ ที่เป็น ร. ชั้น ๘	,, ๑๓๕
ฉายหม่อมเอียดในสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยาภาณุพันธุวงศ์ ที่เป็น ร. ชั้น ๘	,, ๑๓๗
ฉายหม่อมเด็กในสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยาภาณุพันธุวงศ์ ที่เป็น ร. ชั้น ๘	,, ๑๓๗

(๗)

ถ่ายส้มเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระนริศรานุวัดติวงศ์ ที่เปน ร. ชั้น ๘	หน้า ๑๓๘
ถ่ายกรมพระเทววงศ์วโรปการ ในรัชกาลที่ ๕ ที่เปน อ. ชั้น ๘	
ถ่ายเขย	,, ๑๓๘
ถ่ายกรมขุนพิทยลาภพฤฒิธาดา ในรัชกาลที่ ๕ ที่เปน อ. ชั้น ๘	
ถ่ายเขย	,, ๑๔๒
ถ่ายกรมพระตำรวจราชานุภาพ ในรัชกาลที่ ๕ ที่เปน อ. ชั้น ๘	
ถ่ายเขย	,, ๑๔๒
ถ่ายกรมพระนครสวรรค์วรพินิต ในรัชกาลที่ ๕ ที่เปน อ. ชั้น ๘	ถ่ายเขย ,, ๑๔๓
ถ่ายกรมหมื่นมหิศรราชหฤทัย ในรัชกาลที่ ๕ ที่เปน อ. ชั้น ๘	
ถ่ายเขย	,, ๑๔๓
ถ่ายกรมหมื่นนฤบาลมุนาภัย ที่เปน ร. ชั้น ๘	,, ๑๔๕
ถ่ายพระองค์เจ้าประเสริฐศักดิ์ ที่เปน ร. ชั้น ๘	,, ๑๔๖
ถ่ายท่านนิมหรือรอด ที่เปน ร. ชั้น ๘	,, ๑๔๗
ถ่ายจางวางพ่วง ที่เปน ร. ชั้น ๘	,, ๑๔๘
ถ่ายพระยาเทพอรชุน (แสง) ที่เปน อ. ชั้น ๘	ถ่ายเขย ,, ๑๕๐
ถ่ายพระครูมหิธร (อู่) ที่เปน ร. ชั้น ๘	,, ๑๕๑
ถ่ายพระยาไชยสุรินทร์ (เจียม) ที่เปน อ. ชั้น ๘	ถ่ายเขย ,, ๑๕๑
ถ่ายจางวางหนู ที่เปน ร. ชั้น ๘	,, ๑๕๔
ถ่ายพิทักษ์ ว. ชั้น ๘	แต่ถ่ายกรมไกร อ. ชั้น ๘ ,, ๑๕๔
ถ่ายทองมอญ ที่เปน อ. ชั้น ๘	ถ่ายเขย ,, ๑๕๕

(๘)

ถ่ายพระนมรอต ที่เปน ร. ชั้น ๘	หน้า ๓๕๖
ถ่ายนายน้อย ที่เปน ร. ชั้น ๘	„ ๓๕๗
ถ่ายท่านดำด ที่เปน ร. ชั้น ๘	„ ๓๕๘

๕
ขนชั้น ๕

ถ่ายนายนาท ที่เปน ร. ชั้น ๘	„ ๓๕๙
ถ่ายส้มเต็เจ้าฟ้ากรมหลวงพิษณุโลก ที่เปน ร. ชั้น ๘	„ ๓๖๑
ถ่ายส้มเต็เจ้าฟ้ากรมหลวงนครสวรรค์ ที่เปน ร. ชั้น ๘	„ ๓๖๑
ถ่ายส้มเต็เจ้าฟ้ากรมขุนตมบุรีราเมศวร์ ที่เปน ร. ชั้น ๘	„ ๓๖๒
ถ่ายกรมหลวงจันทบุรีนฤนาถ ที่เปน ร. ชั้น ๘	„ ๓๖๓
ถ่ายกรมหลวงนครไชยศรีสุรเดช ที่เปน ร. ชั้น ๘	„ ๓๖๓
ถ่ายกรมหมื่นสิงหวิกรมเกรียงไกร ที่เปน ร. ชั้น ๘	„ ๓๖๔
ถ่ายกรมหมื่นชุมพรเขตอุดมศักดิ์ ที่เปน ร. ชั้น ๘	„ ๓๖๔
ถ่ายกรมหมื่นไชยาศรีสุริโยภาส ที่เปน ร. ชั้น ๘	„ ๓๖๕
ถ่ายกรมหมื่นกำแพงเพชรอัครโยธิน ที่เปน ร. ชั้น ๘	„ ๓๖๕
ถ่ายกรมหมื่นพิไชยมหินทโรดม ที่เปน ร. ชั้น ๘	„ ๓๖๖
ถ่ายกรมหมื่นอนุพงษ์จักรพรรดิ ที่เปน ร. ชั้น ๘	„ ๓๖๖
ถ่ายพระองค์เจ้าอดิศัยดิศักดิ์ ที่เปน ร. ชั้น ๘	„ ๓๖๗
ถ่ายหม่อมเจ้าทศศิริวงศ์ ที่เปน ร. ชั้น ๘	„ ๓๖๘
ถ่ายพระครูมหิธร (อู๋) ที่เปน ร. ชั้น ๘	„ ๓๗๐

(๘)

ถ่ายพิทักษ์ ถ่ายพระบรมมหาราชวัง แด่นายน้อย ท่านเจ้าแม่คังเกล้า
ใน ร. ชั้น ๘ หรือ อ. ชั้น ๘ ถ่ายอีก หน้า ๓๗๑

ชั้น ๘
บนชั้น ๑๐

ถ่ายหม่อมเจ้ากมลปราโมทย์ พระธิดากรมหลวงจันทบุรีมัยยิต์แต่
เดี่ยว ที่เปนนร. ชั้น ๑๐ ,, ๓๗๒

แผนถ่ายราชินิกุล รัชกาลที่ ๓ เทียบ ๑๐ ชั้นเป็นตัวอย่าง ,, ๓๗๔

สำนักหอสมุด

ว่าด้วยบุรพชน (ตามลำดับเรื่อง)

บุรพชนราชินิกุลรัชกาลที่ ๓ ชั้นต้น	หน้า ๑
บุรพชนทางพระชนกจัน	„ ๒
บุรพชนทางพระชนนีเพ็ง	„ ๕
บุรพชนของพระยาพิฑู (ทองขาว) ดำมัทธานปล้อง น้องนาง ร่วมชนันของพระชนนีเพ็ง ว่าด้วยสกุลแซกชาติฉันทพิฑู	„ ๘
บุรพชนพระอักษรมัตติ (หม่อมทับ) ดำมัทธานปล้อง ว่าด้วย ราชตระกูลกรุงเก่า แด่สกุลมณีนี ดัมพณีกัน	„ ๓๔
บุรพชนของกรมหมื่นไกรสรวิชิต ว่าด้วยทางเจ้าจอมมารดา ฉาย เชยพิฑู	„ ๓๗
บุรพชนของพระยาจุฬาราชมนตรี (แก้ว) ดำมัทธานปล้อง ว่าด้วย สกุลเดกอหมัด แซกชาติเปอเซีย	„ ๒๒
บุรพชนของหม่อมกิม หม่อมมารดาพระองค์เจ้าพรรณราย ว่า ด้วยสกุลจันแซต	„ ๕๐
พระบุรพชนของกรมพระราชวังหลังกรุงรัตนโกสินทร์ ว่าด้วย พระบรมราชวงศ์จักรี แยกถ่ายจากสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยา เทพสุดาวดี	หน้า ๗๐
พระบุรพชนในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ว่าด้วยพระ บรมราชวงศ์จักรี แยกถ่ายจากสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระศรีสุดารักษ์ แด่สกุลชนกเงิน คือ ราชินิกุลรัชกาลที่ ๔ ดัมพณีกัน	„ ๗๒

(๓๓)

- บุรพชนของพระโอยิกาเบียม พระชนนีในสมเด็จพระศรีพัชรินทรา
บรมราชินี ว่าด้วยสกุล คือ ราชนิกุลรัชกาลที่ ๖ ,, ๘๘
- บุรพชนของพระยาไชยดิเรก (จ๋ยม) ว่าด้วยพระบรมราชวงศ์
จักรี แยกย้ายจากสมเด็จพระศรีสุริเยนทราบรมราชินีและราชนิกุล
รัชกาลที่ ๕ ,, ๘๙
- พระบุรพชนของพระนางเจ้าอุบลราชธานีว่าด้วยทางเจ้าคุณ
จอมมารดาดี สกุลบางช้าง คือ ราชนิกุลรัชกาลที่ ๒ แด
สกุลขุนนาง ลัมพูน ,, ๑๒๓
- พระบุรพชนของพระอัครชายาเธอ ว่าด้วยสกุลเจ้าจอมมารดา
เงินในกรมหมื่นนพมิตรภักดี รัชกาลที่ ๓ ,, ๑๒๔
- บุรพชนของพระราชชายาเจ้าดารารัศมี ว่าด้วยสกุลนครเชียงใหม่ ,, ๑๒๕
- บุรพชนของเจ้าคุณจอมมารดาแพ ในรัชกาลที่ ๕ ว่าด้วยสกุล
บางช้าง คือ ราชนิกุลรัชกาลที่ ๒ แยกจากสมเด็จพระเจ้า
องค์ใหญ่แดงน้อย สกุลขุนนาง ,, ๑๒๖
- บุรพชนของหม่อมเล็ก ในสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยาภาณุพันธุ
วงศ์วรเดช ว่าด้วย สกุลยงใจยุทธ หน้า ๑๓๗
- บุรพชนของหม่อมละม้าย ในกรมพระเทวะวงศ์ ว่าด้วยสกุลชูโต
บางช้าง คือ ราชนิกุลรัชกาลที่ ๒ ,, ๑๔๐
- บุรพชนของหม่อมเจ้าสุภาวดีพิทักษ์ ในกรมหมื่นมหิศร ว่าด้วย
พระบรมราชวงศ์จักรี ทางพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ แดกรม
พระเทเวศ์ ,, ๑๔๓

(๓๒)

บุรพชนของพระองค์เจ้าไชยรัติกโนภาส ว่าด้วยราชตระกูลกรมพระ
ราชวังบวรวิไชยชาญ ๖, ๓๔๕

บุรพชนของหม่อมหลวงพิพัฒน์ หลานพระองค์เจ้าประเสริฐศักดิ์
ว่าด้วยวงศ์พระเจ้ากรุงธนบุรี แด่ผู้มีพินธุกับตฤตอื่นหลายฝ่าย ๖, ๓๔๖

บุรพชนของหลวงฤทธิไชย (พูด) แด่เถื่อนภรรยา ว่าด้วย
ตฤตผู้มีพินธุกันหลายฝ่าย ๖, ๓๕๓

สำนักหอสมุด

ว่าด้วยประวัติบุคคลที่กล่าวไว้มากๆ (ตามลำดับเรื่อง)

ประวัติพระชนกชนนี คือ พระยานนทบุรี	หน้า ๒
ประวัติพระยาราชวังสัน (หวัง) ชนากของพระชนนีเพ็ง	,, ๓
ประวัติท่านชู ชนินของพระชนนีเพ็ง	,, ๕
พระประวัติสมเด็จพระศรีสุริยาโดย	,, ๗
ประวัติพระยาพิฑู (ทองขาว) ดำรงท่านปลัด	,, ๗
พระราชประวัติพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว	,, ๓๒
พระประวัติกรมหมื่นไกรสรวิชิต	,, ๓๗
ประวัติคุณอมพวัน ไกรสรพระเจ้ากรุงธนบุรี เดท่านแจ่ม ธิดาหม่อมทับ	,, ๒๐
ประวัติหม่อมทิม ธิดาเจ้ากรุงธนบุรี	,, ๒๓
ประวัติหม่อม (หญิง) ธิดาเจ้ากรุงธนบุรี	,, ๒๓
พระประวัติกรมหมื่นมาคยาพิทักษ์	,, ๒๗
พระประวัติสมเด็จพระยาสุริยวาทินราชประยูร	,, ๒๗
พระประวัติกรมหมื่นภูมินทรภักดี	,, ๒๘
พระประวัติพระองค์เจ้าอนรรฆ	,, ๒๙
ประวัติเจ้าพระยาวิชิตวงศ์ (หม่อมราชวงศ์คดี)	,, ๓๖
ประวัติเจ้าพระยาอภัยราชา (หม่อมราชวงศ์ถน)	,, ๓๖
ประวัติพระยาศรีวรวงศ์ (หม่อมราชวงศ์จิตร)	,, ๓๖

(๓๔)

ประวัติพระยาสุรินทราชา (หม่อมราชวงศ์ดิศolti)	หน้า ๓๖
ประวัติพระยาวิเศษสังขตาทา (โต)	„ ๓๗
ประวัติพระยานรรัตนราชมานิต (โต)	„ ๓๗
ประวัติหม่อมแสง นางห้ามในกรมพระพิทักษ์เทเวศร์	„ ๓๗
ประวัติพระยาธโมธรรพรการ	„ ๔๐
พระประวัติพระองค์เจ้ามงคลเด็ค	„ ๔๕
พระประวัติสมเด็จพระเทพศิรินทราบรมราชินี	„ ๔๖
พระประวัติพระองค์เจ้าพรณราย	„ ๔๗
พระประวัติกรมหมื่นนฤบาลมุนษมาตย์	„ ๔๗
พระประวัติพระองค์เจ้าประเสริฐศักดิ์	„ ๔๗
ประวัติเจ้าจอมมารดาจัน นางห้ามกรมหมื่นนภมรินทร์	„ ๕๑
พระประวัติพระองค์เจ้าอุบลรัตนนารีนาค	„ ๕๑
พระประวัติพระองค์เจ้าเล้าภาคนารัตน	„ ๕๒
พระประวัติพระองค์เจ้าสายเล้าวงศ์ภมย์	„ ๕๒
ประวัติพระยาเทพอรชุน (แสง) ดำมัทนน้อย	„ ๕๗
ประวัติหม่อมราชวงศ์ยุพา ภรรยาพระยาสุรินทราชา	„ ๖๔
ประวัติพระยาไชยนิทน์ (เชัย)	„ ๖๕
ประวัติเจ้าพระยาเทเวศร์วงศ์วิวัฒน์	„ ๖๕
ประวัติพระยาธำมณีกิจประมวญ	„ ๖๘
ประวัติหม่อมพันธ์ นางห้ามกรมขุนวรจักรธรานุภาพ	„ ๗๓

(๓๕)

พระราชประวัติพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว	หน้า ๗๙
พระประวัติสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมหลวงวิสุทธิกระษัตริย์	„ ๘๐
พระประวัติสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระจักรพรรดิพงศ์	„ ๘๐
พระประวัติสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช	„ ๘๓
พระราชประวัติพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว	„ ๘๔
พระประวัติสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมขุนชัยกัญญา	„ ๘๕
พระประวัติสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระวิศุภานุอดิศวงศ์	„ ๘๕
พระประวัติกรมพระเพชรวงษ์โวโรภาส	„ ๘๗
พระประวัติสมเด็จพระมาตุจฉาเจ้าสุนันทากุมารีรัตน์	„ ๘๗
พระประวัติสมเด็จพระมาตุจฉาเจ้าสว่างวัฒนา	„ ๘๗
พระประวัติสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ	„ ๘๗
พระประวัติกรมหลวงอดิศวดินทดิษฐ์	„ ๘๘
ประวัติเจ้าคุณจอมมารดาดี	„ ๘๘
พระประวัติพระนางเจ้าอุบลรัตนราชกัญญา	„ ๘๙
พระประวัติกรมพระนครสวรรค์วรพินิต	„ ๘๙
พระประวัติกรมพระดำรงราชานุภาพ	„ ๙๐
พระประวัติกรมขุนพิทยลาภพฤฒิธาดา	„ ๙๐
พระประวัติกรมหมื่นมหิศรราชหฤทัย	„ ๙๐
ประวัติหม่อมเจ้าสนิท นางห้ามพระองค์เจ้าประเสริฐศักดิ์	„ ๙๒
ประวัติเสด็จิดาพระนมปริน	„ ๙๒
ประวัติพระนมดัมฤทธิ์	„ ๙๓

(๑๖)

ประวัติพระพิพัฒน์ฯ แด่พระยาพิชัยสงคราม (อ่ำ)	หน้า ๘๓
ประวัติท้าวสุภักการภักดี (ปรีก)	„ ๘๔
ประวัติพระนมบาง	„ ๘๕
ประวัติหลวงฤทธิชัยเวร (พุด)	„ ๘๘
ประวัติพระยาธรรมศักดิ์มนตรี (ถัน)	„ ๑๐๓
ประวัติหม่อมหลวงโต จิตาเจ้าพระยาวิชิตรวงศ์	„ ๑๐๓
ประวัติหม่อมหลวงเลื่อน จิตาเจ้าพระยาวิชิตรวงศ์	„ ๑๐๓
ประวัติหม่อมหลวงวาด จิตาเจ้าพระยาวิชิตรวงศ์	„ ๑๐๔
ประวัติบุตรพระยาไชยรินทร์ (เชย)	„ ๑๐๔
ประวัติพระยาศรีกฤดากร (หม่อมหลวงวราห์)	„ ๑๐๕
พระประวัติสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระเทพนารีรัตน์	„ ๑๑๖
พระราชประวัติพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว	„ ๑๑๖
พระประวัติสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมหลวงพิศณุโลก	„ ๑๑๗
พระประวัติสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมขุนนครราชสีมา	„ ๑๑๗
พระประวัติสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมขุนเพชรบูรณ์	„ ๑๑๘
พระประวัติสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมขุนสุโขทัย	„ ๑๑๘
พระประวัติสมเด็จพระบรมเชษฐาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิรมนทิศร์	„ ๑๑๘
พระประวัติสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมขุนศรีธรรมราช	„ ๑๑๘
พระประวัติสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมหลวงเพชรบุรี	„ ๑๑๘
พระประวัติสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมขุนดังขดานครินทร์	„ ๑๒๐

(๑๗)

พระประวัติสมเด็จพระเจ้าฟากกรมหลวงศรีรัตนโกสินทร	หน้า ๑๒๐
พระประวัติสมเด็จพระเจ้าฟากกรมหลวงนครสวรรค์	,, ๑๒๐
พระประวัติสมเด็จพระเจ้าฟากกรมขุนสวรวรคโลก	,, ๑๒๑
พระประวัติสมเด็จพระเจ้าฟากกรมขุนพิจิตรเจษฎ์จันทร์	,, ๑๒๒
พระประวัติสมเด็จพระเจ้าฟากกรมขุนดรุณราเมศวร	,, ๑๒๓
พระประวัติสมเด็จพระเจ้าฟากภาณุจักรจำรัสศรี	,, ๑๒๓
พระประวัติสมเด็จพระเจ้าฟากมณีนพดารา	,, ๑๒๓
พระประวัติสมเด็จพระเจ้าฟากนันทนพดล	,, ๑๒๓
พระประวัติกรมขุนสุพรรณภาควดี	,, ๑๒๕
พระประวัติพระองค์เจ้าสุวภักทรวิจิตรโดยพรรณ	,, ๑๒๖
พระประวัติพระองค์เจ้าบันทวรรัตนวโรภาศ	,, ๑๒๖
ประวัติเจ้าคุณจอมมารดาแพ แด่ธิบายคำสระไก่หลวง ด้วย	,, ๑๒๗
พระประวัติกรมหลวงจันทบุรี	,, ๑๒๙
พระประวัติกรมหลวงนครไชยศรี	,, ๑๒๙
พระประวัติพระองค์เจ้าประเวศวรธมย์	,, ๑๒๙
พระประวัติกรมขุนสิงหวิกรม	,, ๑๓๑
ประวัติเจ้าจอมมารดาโหมด	,, ๑๓๐
พระประวัติกรมหมื่นชุมพร	,, ๑๓๐
พระประวัติกรมหมื่นไชยา	,, ๑๓๐
พระประวัติกรมหมื่นกำแพงเพชร	,, ๑๓๑
พระประวัติกรมหมื่นพิไชย	,, ๑๓๑

(๓๘)

พระประวัติกรมหมื่นอนุวงศ์จักรพรรดิ	หน้า ๑๓๒
พระประวัติพระองค์เจ้าอดิศัยดิพัทธ์	„ ๑๓๒
พระประวัติพระองค์เจ้าประภาวดีทิพย์	„ ๑๓๓
ประวัติหม่อมราชวงศ์ถนัด ยายาในสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระจักรพรรดิพงษ์	„ ๑๓๓
พระประวัติพระองค์เจ้านิพัทรพิดิษฏพงษ์	„ ๑๓๔
ประวัติหม่อมเจ้าทศศิริวงศ์	„ ๑๓๔
พระประวัติพระองค์เจ้านิพัทธภาณุพงษ์	„ ๑๓๕
พระประวัติพระองค์เจ้าศิริวงศ์วัฒนเดช	„ ๑๓๕
พระประวัติพระองค์เจ้าเนติมิตรมงคล	„ ๑๓๖
ประวัติหม่อมแม่ ยายาในสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช	„ ๑๓๖
ประวัติหม่อมเจ้าทิพพัฒน์พันธุ์	„ ๑๓๘
ประวัติหม่อมราชวงศ์ปัทม ยายาในสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระนริศรานุวัดติวงศ์	„ ๑๓๘
ประวัติหม่อมไฉญ ยายากรมพระเทวะวงศ์	„ ๑๓๙
ประวัติหม่อมเจ้าไตรทศประพันธ์	„ ๑๔๐
พระประวัติพระองค์เจ้าจุฑาภุมย์กิติโกเศศ	„ ๑๔๓
ประวัติพระยาศรีกฤดากร (หม่อมหลวงวรวิทย์)	„ ๑๕๖
ประวัติหม่อมคัทริน ยายาในสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมหลวงพิศณุโลกกับพระโอรส	„ ๑๖๑

(๑๙)

พระประวัติพระองค์เจ้าจุมพลพงศ์บริพัตร	หน้า ๑๖๓
พระประวัติพระองค์เจ้าภาณุพันธุ์ยุคล	„ ๑๖๒
พระประวัติพระองค์เจ้าอาทิตย์ทิพอาภา	„ ๑๖๔
พระประวัติพระองค์เจ้ามยุรีนคร	„ ๑๖๕
ประวัติราชินิกุลรัชกาลที่ ๓ ขึ้น ๓๐	„ ๑๗๒

สำนักหอสมุด

พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว

บรมราชสมภพ พ. ศ. ๒๓๓๑ บรมราชาภิเษก พ. ศ. ๒๓๖๗ สวรรคต พ. ศ. ๒๓๙๔

ราชินิกุลรัชกาลที่ ๓

คำว่า “ราชินิกุลรัชกาลที่ ๓” นั้น คือเชื้อสายอันเป็นพระวงศ์
ของสมเด็จพระศรีสุริเยศ โดย พระบรมราชชนนีพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้า
เจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๓ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ราชินิกุลรัชกาลที่ ๓ นี้
มี ๒ ทาง คือ ฝ่ายพระชนกทาง ๓ ฝ่ายพระชนนีทาง ๓

ทางฝ่ายพระชนก บุรพชนชั้นแรก (ทราบว่า) เป็นไทย สกุน
ชาวบางเข็กหนึ่ง จังหวัดธนบุรีได้ ดื่บด้ายค้อมมาถึงชนกและชนนี
ของพระชนก ซึ่งจะนับว่าเป็นราชินิกุลรัชกาลที่ ๓ ชั้นที่ ๓ และ
องค์พระชนกนั้นจะนับว่าเป็นราชินิกุลชั้นที่ ๒

ทางฝ่ายพระชนนี บุรพชนชั้นแรกฝ่ายชนก (ทราบว่า) เป็น
สกุนเข็กหนึ่ง ดื่บพันรกับไทยสกุนได้ไม่ปรากฏ ฝ่ายชนนีเป็นไทย
สกุนชาวสวนวัดหนึ่ง ดื่บด้ายค้อมมาถึงชนกและชนนีของพระชนนี ซึ่ง
ก็นับว่าเป็นราชินิกุลรัชกาลที่ ๓ ชั้นที่ ๓ และองค์พระชนนีนั้นก็ต้องนับว่า
เป็นราชินิกุลชั้นที่ ๒ เหมือนกัน

เหตุฉะนั้นสมเด็จพระศรีสุริเยศ ซึ่งเป็นต้นแห่งราชินิกุลรัชกาลที่ ๓
นั้น ถ้าจะนับตามลำดับชั้นราชินิกุลด้วยแล้วไซ้ ก็ต้องเป็นชั้นที่ ๓ อันได้
ดื่บด้ายมาแต่สกุนไทยชาวบางเข็กหนึ่ง และสกุนเข็กหนึ่งกับสกุนไทย
ชาวสวนวัดหนึ่ง ดื่บพันรกันมาแต่ชั้นต้นจนมาถึงท่านเจ้าอาลัยค้อมลงมา
แล้วมีสกุนอื่น ๆ เข้าดื่บพันรกันอีกเท่าใด จึงแยกย้ายออกเป็นหลายสกุน
หลายสาย ก็จะปรากฏต่อไปตามลำดับ

ก่อนที่จะกล่าวถึงนามบุคคลทั้งหลายต่อไปนี้ บางแห่งบางคน
สมควรจักให้ทราบว่าเป็นผู้ชายหรือผู้หญิง และระบุชั้นราชินิกุลรัชกาลที่ ๓
ว่าเป็นชั้นใด ๆ ทั้งว่าเป็นเชยหรือเป็นสระไก้ของราชินิกุล หรือเป็นดักขื่น
ชั้นใด ๆ (ที่เกี่ยวของ) นำหน้าหรือต่อท้ายนามบุคคลนั้น ๆ ด้วย จึงจะ
ทำให้เข้าใจแจ่มแจ้งขึ้น การที่จักเขียนไปเต็มตามคำเช่นนั้นก็มากมายนัก
จึงจักจดแต่เป็นอักษรย่อดังนี้

ช. แปลว่าเป็น “ผู้ชาย”

ญ. แปลว่าเป็น “ผู้หญิง”

ร. ชั้น แปลว่าเป็น “ราชินิกุลรัชกาลที่ ๓” ชั้นนั้น ๆ

ช. ชั้น แปลว่าเป็น “เชยราชินิกุลรัชกาลที่ ๓” ชั้นนั้น ๆ

ส. ชั้น แปลว่าเป็น “สระไก้ราชินิกุลรัชกาลที่ ๓” ชั้นนั้น ๆ

อ. ชั้น แปลว่าเป็น “ดักขื่น ด้ายของเชยหรือสระไก้ราชินิกุล
รัชกาลที่ ๓” ชั้นนั้น ๆ

ราชินิกุลชั้น ๑

บุรพชนทางพระชนก ชนกและชนนีขององค์พระชนกซึ่งเป็น

ร. ชั้น ๑ นั้น ไม่ได้มีความว่าเป็นใครและนามใด มีบุตร (ทราบได้แต่
องค์พระชนกองค์เดียว นามว่า “จัน” มีบรรดาศักดิ์เป็นพระยานนทบุรี
เป็น ร. ชั้น ๒ เมื่อพระชนกจันได้เป็นผู้ว่าราชการจังหวัดนนทบุรีแล้ว

ไปตั้งเคหสถานอยู่ณจังหวัดนั้น สืบสกุลต่อมาฝ่ายหนึ่ง ซึ่งเรียกว่า “สกุลเมืองนนท์” ภายหลังในคำบถนั้นพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงสร้างพระอารามถวายสมเด็จพระศรีสุริเยศ โดย พระบรมราชชนนี อันมีนามปรากฏว่า “วัดเฉลิมพระเกียรติ” ซึ่งเป็นเครื่องหมายสำคัญอยู่ในทุกวันนี้

บรรพชนทางพระชนนฝ่ายชนก ซึ่งเป็นเชื้อสายแซกตุนั้น กล่าวกันว่ามีมาแต่สกุลเจ้าพระยาจักรี ครองกรุงธนบุรี (ทราบว่ามีชื่อ “หมุด”) ซึ่งเดิมเป็นหลวงศักดิ์นายเวรมหาดเล็ก ครองกรุงศรีอยุธยา คือผู้ที่ปรากฏชื่อในพระราชพงศาวดารว่า “เจ้าพระยาจักรีแซก” นั้น เจ้าพระยาจักรี (แซก) มีบุตรที่ควรกล่าว ๒ คน คน ๑ ทราบว่ามีชื่อ “หมัด” เดิมได้เป็นพระยาราชบังสัน แล้วเลื่อนที่เป็นพระยายมราช สืบมาปรากฏว่า “พระยายมราช แซก” อีกคน ๑ ชื่อใดไม่ปรากฏ เข้าใจว่ามีชื่อ “หวง” เดิมได้เป็นพระขลบทูก่อน ครั้นถึงรัชกาลที่ ๑ กรุงรัตนโกสินทร์ แรกเถลิงถวัลยราชสมบัติ โปรดเกล้าฯ ให้เป็นพระยาราชวังสัน เข้ามารับราชการอยู่ในกรุง

ในกาลนั้นผู้เขียนเรื่องนี้ จักขออธิบายตามความเห็นแซกในเรื่องนามบรรดาศักดิ์พระยาราชบังสัน และพระยาราชวังสันซึ่งบุตรเจ้าพระยาจักรี (แซก) ได้เป็นนั้น ที่เขียนไว้ผิดกันเพราะเหตุใด คำว่า “ราช” เป็นศัพท์มงคล แปลว่า “ผู้เป็นใหญ่” ตรงกับคำว่า “หลวง” ในที่นี้หมายความว่า “ของหลวง” ย่อมเข้าใจกันอยู่แล้ว การซึ่งบุตรเจ้าพระยาจักรี (แซก) ผู้มีนามเป็น “พระยาราชบังสัน” จะเป็น

เพราะคำว่า “บัง” เป็นคุณศัพท์ภาษาแขก แปลว่า “พี่ชาย” เช่น
 แขกเรียกว่า “อะบัง” คำว่า “ตัน” เป็นนามศัพท์แขก คือนามสกุล
 จมาแต่ “หะตัน” ครั้นเมื่อจะตั้งบุตรเจ้าพระยาจักรี (แขก) ผู้นั้น
 มีนามอย่างเดียวกัน ก็จะมีผลความหมายในคำ “บัง” ซึ่งแปลว่าพี่ชายนั้น
 จึงเปลี่ยนนามเป็น “พระยาราชวงศ์ตัน” คำว่า “วงศ์” ก็เป็นนามศัพท์แขก
 อัน ๑ คือ “ห้วง” ไม่ใช่คุณศัพท์เช่น “บัง” เช่นคำว่า “ตัน”
 เป็นนามศัพท์แขกอัน ๑ ดังกล่าวแล้ว จึงได้เปลี่ยนคำว่า “บัง” เป็น “วงศ์”
 หรือ “ห้วง” ให้เป็นนามกลางใช้ได้ทั่วไปในเชื้อสายแขกต้นสกุลห้วงหะตัน
 นั้น ภายหลังนามบรรดาศักดิ์ “พระยาราชวงศ์ตัน” ถึงแม้ว่าจะเป็นสกุลอื่น
 ก็ไม่ได้เปลี่ยนแปลง จึงเป็นนามเช่นนั้นสืบต่อมา การที่เขียนนาม
 พระยาราชบังหรือวงศ์ตันชั้นเก่าๆ เป็นพระยาราชวงศ์รัศหรือวงศ์รว เห็นจะ
 เกิดจากภายหลัง บางทีจะเป็นเพราะผู้รับนามเช่นนั้นถึงแม้ว่าเป็นแขก
 ก็เป็นสกุลอื่น ไม่ใช่สกุลหรือเชื้อสายห้วงหะตัน หรือผู้เป็นไม่มีเชื้อ
 สายแขกก็ดี จึงหมายความว่า “วงศ์” เป็นคุณศัพท์ไทย แปลว่า “เป็น
 ที่อยู่ของผู้เป็นใหญ่” และเปลี่ยน “ตัน” เป็น “รัศ” แปลว่า
 “รัศรัศ” อันใดต่อไป อย่างไรก็ดี บุตรเจ้าพระยาจักรี (แขก)
 ๒ คน ผู้พี่คือพระยาอมราช (แขก) ซึ่งเดิมเคยเป็นบรรดาศักดิ์นี้ คงมี
 นามว่า “พระยาราชบังตัน” ผู้น้องคงเป็น “พระยาราชวงศ์ตัน” ถ้าจะ
 ให้เข้าใจชัดเจน ก็คือแปลว่า “พระยาราช (สกุลมาแต่) ห้วงหะตัน”
 พระยาราชวงศ์ตันผู้นี้ ตั้งเคหะสถานอยู่ที่ริมวัดหงส์รัตนาราม ในคลอง
 บางกอกใหญ่ จังหวัดธนบุรีได้ และเคหะสถานนี้จะคงใหม่หรือจะเป็น

สถานที่เดิมของสถูปแต่ครั้งเจ้าพระยาจักรี (แชก) ผู้บิดาก็เป็นไปได้
เมื่อนามเดิมของพระยาราชวังสันผู้^๕ ไม่ทราบแน่ จึงแปลแต่เรียกว่า
“พระยาราชวังสัน บ้านริมวัดหงส์” เพราะฉะนั้นต่อไปจึงเรียกว่า
“พระยาราชวังสัน” (หวัง) ท่านผู้^๕ นั้นนับว่าเป็น ร.ชั้น ๑ เพราะเป็นชนก
ของพระชนนีในสมเด็จพระศรีสุริยาไทย อนึ่งการที่พระยาราชวังสัน (หวัง)
ไม่มีสมญาว่า “แชก” ค่อย้าย เช่นเจ้าพระยาจักรี (แชก) และ
พระยายมราช (แชก) นั้น เพราะว่าผู้^๕ มีบรรดาศักดิ์เป็นพระยาราชวัง
หรือวังสันแต่ก่อนๆ ย่อมเป็นเชื้อสายแชกอยู่แล้ว เช่นพระยายมราช
(แชก) เมื่อเป็นพระยาราชวังสัน ก็ห้ามสมญาค่อย้ายว่า “แชก” ไม่
ควรเมื่อเป็นพระยายมราชซึ่งเป็นนามบรรดาศักดิ์สำหรับเชื้อสายไทย จึงได้
สมญาว่า “พระยายมราช (แชก)” เช่นเดียวกับนามบรรดาศักดิ์
เจ้าพระยาจักรีซึ่งสำหรับเชื้อสายไทย แต่ผู้^๕ เป็นเชื้อสายแชก ก็ต้อง
เดิมสมญาว่า “แชก” ค่อย้ายเหมือนกัน ส่วนนามเดิมนั้นจึงไม่สนใจ
ที่จะกล่าวถึง.

ฝ่ายชนนีของพระชนนี ซึ่งคนไทยสกุลชาวสวนวัดหนึ่ง
ผู้เป็นภรรยาพระยาราชวังสัน (หวัง) ตามที่กล่าวมาแต่เดิมนั้น มีนามว่า
“ซุ” นับว่าเป็น ร.ชั้น ๑ เหมือนกัน เดิมก็ย่อมอยู่ณะเคหะสถานแห่ง
บุรพชนในสกุลชาวสวนวัดหนึ่ง ถึงแม้ว่าภายหลังจักต้องย้ายสถานใหม่
มาอยู่กับสำนักนี้ สถานที่เดิมของบุรพชนยังมีคำคัญอยู่ คือต่อมา
พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงปฏิสังขรณ์วัดหนึ่งในคลอง

บางขุนเทียน จังหวัดธนบุรีได้ เป็นเครื่องหมายสำหรับ สักกษาวัด
วัดหนึ่ง อันเป็นบรรพชนของพระชนนียายชนัน ดังปรากฏอยู่ทุกวันนี้

ราชินิกุลชั้น ๒

พระยาราชวังสัน (หวัง) ผู้เป็นชนกของพระชนนี กับท่านผู้
ผู้เป็นชนนีของพระชนนี ทั้ง ๒ คนนับว่าเป็น ร.ชั้น ๑ นั้น มีธิดา ๓ คน
ร่วมชนนียุคเดียวกัน นับว่าเป็น ร.ชั้น ๒ คือ

ที่ ๑ ญ. นามว่า “เพ็ง” คือองค์พระชนนีของสมเด็จพระศรีสุริเยศ

ที่ ๒ ญ. นามว่า “ปลั่ง” ผู้แรกสมพันธกับสีกุลแขกผู้ชาวพัทลุง

ที่ ๓ ญ. นามว่า “รอด” ภายหลังเป็นพระนมในพระบาทสมเด็จพระ

พระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว

และพระยาราชวังสัน (หวัง) ร.ชั้น ๑ นั้น มีภรรยาสักกษิตอื่นๆ อีก
(ตามที่ได้ทราบมา) ๒ คน (ไม่ทราบชื่อ) นับเป็น อ.ชั้น ๑ ทั้ง ๒ คน
ต่างมีบุตรและธิดา คือ

ที่ ๑ ข. นามว่า “น้อย”

ที่ ๒ ญ. นามว่า “สาต”

ทั้ง ๒ คนนี้นับว่าเป็น ร.ชั้น ๒ เหมือนกัน ถึงแม้ว่ามารดา

จะเป็น อ.ชั้น ๑ ก็ได้ แต่ก็เป็นบุตรและธิดาพระยาราชวังสัน (หวัง) ร.ชั้น ๑
ซึ่งนับว่าเป็นน้องต่างชนนียุคเดียวกัน

ราชินิกุลชั้น ๓

พระชนนเพ่ง เป็นชายของพระชนกจัน ผู้เป็นพระยานนทบุรี
 ร.ชั้น ๒ ทั้ง ๒ นันมีธิดาคือ ดมเด็จพระศรีสุราโดย ทรงพระนามว่า
 “เรียม” นับตามลำดับชั้นเป็น ร.ชั้น ๓ เดิมเป็นพระดนมเอกใน
 รัชกาลที่ ๒ ภายหลังมีพระอิสริยยศศักดิ์เป็นสมเด็จพระบรมราชชนนี พระ
 พินัยหลวงในรัชกาลที่ ๓ ตามพระนามที่กล่าวแล้ว

และพระชนกจัน ร.ชั้น ๒ นัน มีบุตรด้วยภรรยาด้กุดอื่นอีก (ตาม
 ที่ทราบได้) ๕ คน คือ

๑. นามว่า “นาค” คือต้นสายสกุลของพระยารัตนอาภรณ์ (แดง)
 และนายนาคนันถึงแม้ว่ามารดาจะเป็น อ.ชั้น ๑ ก็ต้อนับว่าเป็น ร.ชั้น ๓
 เพราะเป็นบุตรของพระชนกจัน ร.ชั้น ๒ และนับว่าเป็นพี่ต่างชนนี
 ของสมเด็จพระศรีสุราโดย

ท่านปล้อง ร.ชั้น ๒ เป็นน้องนางร่วมชนนีของพระชนนเพ่ง เป็น
 ภรรยาพระยาพัทลุง (ทองขาว) ด้กุดแซกชั้นพัทลุง ซึ่งนับเป็น ข.ชั้น ๒
 มีบุตรและธิดา ๘ คน คือ

ที่ ๑ น. ชื่อ “ผ่อง” อยู่กับสามีในกรุงเทพฯ

ที่ ๒ ข. ชื่อ “นก” ได้เป็นหลวงสำเร็จภักดี เจ้ากรมเกณฑ์บุญ

บ้านอยู่ถนนมคทาย (๑) ในกรุงเทพฯ

(๑) สำนวนภาษาย่อยที่ตลาดนางเลิ้งในปัจจุบันนี้.

ที่ ๓ ญ. ชื่อ “ฟุ้ง” เดิมเป็นเจ้าของในรัชกาลที่ ๒ ภายหลังได้เป็นท้าวตมศักดิ์ อยู่ในพระบรมมหาราชวัง

ที่ ๔ ญ. ชื่อ “น้อย” เดิมเป็นเจ้าของในรัชกาลที่ ๒ ภายหลังเป็นพนักงานในพระบรมมหาราชวัง

ที่ ๕ ช. ชื่อ “ทับ” เดิมเป็นหลวงรองราชมนตรี แล้วเป็นหลวงเทพภักดี ยกระบัตรพิทลุง ภายหลังเป็นพระยาอภัยบริรักษ์ ผู้ว่าราชการจังหวัดพิทลุง (เรียกกันว่าพระยาพิทลุง ทับ)

ที่ ๖ ญ. ชื่อ “พัก” อยู่กับลำเจียกพิทลุง

ที่ ๗ ช. ชื่อ “หงส์” อยู่จังหวัดพิทลุงไม่ได้ทำราชการ

ที่ ๘ ช. ชื่อ “น่ม” เดิมเป็นหมื่นต้นทิมมัย ปลัดกรมในกรมหมื่นไกรสรวิชิต อยู่ณกรุงเทพฯ ภายหลังเป็นหลวงเทพภักดี ยกระบัตรจังหวัดพิทลุง

ที่ ๙ ช. ชื่อ “ตุ๊ก” เดิมเป็นหลวงรองราชมนตรี ภายหลังเป็นพระทิพกำแหงสงคราม ปลัดจังหวัดพิทลุง

บุตรและธิดาท่านปล้องกับพระยาพิทลุง (ทองขาว) ทั้ง ๙ คนนี้ นับว่าเป็น ร.ชั้น ๓ เพราะเป็นบุตรและธิดาของน้องนางพระชนนี

บุรพชนของท่านปล้อง ร.ชั้น ๒ ได้ก่อกำไว้แล้ว บัดนี้จักกล่าวถึงบุรพชนของพระยาพิทลุง (ทองขาว) ร.ชั้น ๒ ไว้เสียด้วย คือต้นสายสกุลตแซกต้นพิทลุงมาแต่พระยาแก้วเถรว นามเดิมไม่ปรากฏ เป็นแซกต้นครั้งแรกกรุงศรีอยุธยา ได้เป็นผู้ว่าราชการจังหวัดพิทลุง ตั้งเมือง

อยู่ที่ไชยบุรี ชาวเมืองนับถือยกย่องสมญาว่าเป็น “มระห์ม” แปลว่า
เป็นผู้นำใหญ่ในลัทธิหนึ่ง อันเนื่องมาจากพระผู้เป็นเจ้าของศาสนาอิสลาม
พระยาพัทลุง (มระห์ม) มีบุตรผู้ ๑ ชื่อ “ตะดา” ได้เป็นพระยาราชบังสัน
(ไม่ใช่พระยาราชบังสันบุตรเจ้าพระยาจักรี (แขก) ที่กล่าวเดิมนั้น)
ภายหลังได้เป็นผู้ว่าราชการจังหวัดพัทลุงเช่นบิดา พระยาพัทลุง (ตะดา)
มีบุตรผู้ ๑ นามว่า “ขุน” เป็นมหาดเล็กข้าหลวงเดิมในรัชกาลที่ ๓
ภายหลังได้เป็นพระยาแก้วเงาพิไชย ผู้ว่าราชการจังหวัดพัทลุง มีดมญา
ชาวเมืองนิยมเรียกกันว่า “พระยาควงเหล็ก” และพระยาพัทลุง (ขุน
“ควงเหล็ก”) ผู้ซึ่งนับว่าเป็น อ.ชั้น ๑ (เทียบตามลำดับชั้นที่กล่าวถึง
ราชินิกุลรัชกาลที่ ๓ อยู่บัดนี้) ท่านผู้นี้มีภรรยาชื่อ “แม่” ดังกล่าวนั้น
เป็นสามัญ อันจะนับว่าเป็น อ.ชั้น ๑ เหมือนกัน และดังกล่าวนั้น
นั้นเกี่ยวแก่สกุลทองมอญซึ่งจะได้กล่าวต่อไปด้วย

พระยาพัทลุง (ขุน “ควงเหล็ก”) กับท่านแม่ ทั้ง ๒ ที่เป็น
อ.ชั้น ๑ นั้น มีบุตรและธิดา ๕ คน คือ

ที่ ๑ ข. ชื่อ “ทองขาว” เดิมเป็นมหาดเล็กข้าหลวงเดิมใน
รัชกาลที่ ๓ เหมือนบิดา แล้วเป็นหลวงศักดินาเวรมหาดเล็ก ภายหลัง
ได้เป็นพระยาแก้วเงาพิไชย ผู้ว่าราชการจังหวัดพัทลุง คงเมืองอยู่
ตำบลลำปำฝั่งเหนือจังหวัดพัทลุง ท่านผู้นี้คือด้ามที่านปล้อง

ที่ ๒ ญ. ชื่อ “นาง” เป็นภรรยานายด่อน หลานเจ้าพระยานคร
ศรีธรรมราช

ที่ ๓ ญ. ชื่อ “กดิน” เป็นเจ้าจอมมารดาพระสนมเอกใน
รัชกาลที่ ๓

ที่ ๔ ช. ชื่อ “กล่อม” ได้เป็นพระทิพกำแหงสงคราม ปลัด
จังหวัดพัทลุง

ที่ ๕ ญ. ชื่อ “นิม” เป็นเจ้าจอมในรัชกาลที่ ๓

ทั้ง ๕ คนนี้เป็น อ. ชั้น ๒ เว้นแต่พระยาพัทลุง (ทองขาว) นับว่า
เป็น ข. ชั้น ๒ เพราะเป็นล่ามท่านปลัด ร. ชั้น ๒

พระนมรอด ร. ชั้น ๒ ซึ่งเป็นน้องนางร่วมชนชั้นของพระชนนีเพ็ง
อีกผู้ ๑ นั้น เป็นภรรยาพระยาศรีธรรมา (เงิน) สกุลอื่น อันนับว่าเป็น
ข. ชั้น ๒ ตามลำดับเหมือนกัน มีบุตรและธิดา (ตามที่ทราบได้)
๒ คน คือ

ที่ ๓ ช. ชื่อ “บุญมี” เป็นมหาดเล็กหลวง

ที่ ๒ ญ. ชื่อ “ติ่ม” ได้เป็นท้าวศรีสุทธา

บุตรและธิดาของพระนมรอดคนเป็น ร. ชั้น ๓ เพราะเป็นบุตรและธิดา
ของน้องนางพระชนนี

นายน้อย ร. ชั้น ๒ ซึ่งเป็นน้องชายต่างชนชั้นของพระชนนีเพ็ง
มีภรรยา (ไม่ทราบชื่อ) เป็น ค. ชั้น ๒ มีธิดาคน ๑ คือ

ญ. ชื่อ “เล็ม” เป็น ร. ชั้น ๓ เพราะเป็นธิดาน้องชายของพระชนนี
แต่ต่างชนชั้นกัน

ท่านสาต ร.ชั้น ๒ นื่องนางต่างชั้นของพระชนนึ่ง เป็นภรรยา
นายเนยม ข.ชั้น ๒ บ้านคำบถลำเพ็ง จังหวัดพระนคร มีบุตรทราบได้
๑ คน คือ

ช. ชื่อ “ม่วง” เป็นพระนันทบุรี ผู้ว่าราชการจังหวัดนนทบุรี
เป็น ร.ชั้น ๓ เพราะเป็นบุตรนื่องนางของพระชนนึ่ง แต่ต่างชั้นกัน

ราชินิกุลชั้น ๔

บัดนี้จักกล่าวถึง ร.ชั้น ๔ ดับไป คือ

ทางพระชนกชั้น นายนาค ร.ชั้น ๓ พี่ยาต่างชั้นของด้อมเดจ
พระศรีสุริยาโดย มีภรรยาเป็นหม่อมราชวงศ์ (ไม่ทราบชื่อ) บิดาเป็น
หม่อมเจ้าราชตระกูลครั้งกรุงเก่า มารดาเป็นสามัญ อันนับตามลำดับชั้น
เป็น ข.ชั้น ๓ ซึ่งจะได้กล่าวในลัทธิของมอญต่อไป

นายนาค มีบุตรแต่ธิดากับภรรยาหลวง ๓ คน คือ

ที่ ๑ ช. ชื่อ “แตง” ได้เป็นพระยารัตนอาภรณ์

ที่ ๒ ญ. ชื่อ “บุญมี”

ที่ ๓ ช. ชื่อ “ขุนทอง”

นายนาคมีภรรยาน้อยอีกคน ๑ ไม่ทราบชื่อ มีบุตรแต่ธิดา
๓ คน คือ

ที่ ๑ ญ. ชื่อ “บี”

ที่ ๒ ญ. ชื่อ “เทค”

ที่ ๓ ข. ชื่อ “ทองดี”

บรรดาบุตรและธิดานายนาคนี้ นับว่าเป็น ร.ชั้น ๔ เพราะนายนาค
เป็นบุตรพระชนกชั้น ร.ชั้น ๒

ทางพระชนกและพระชนนีร่วมกัน คือ

สมเด็จพระศรีสุราลัย อันจัดไว้ตามลำดับว่าเป็น ร.ชั้น ๓ นั้น
เป็นพระต้นมเอกในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย พระบรม
ราชวงศ์จักรี จัดตามลำดับทางราชินิกุลรัชกาลที่ ๓ นับว่าเป็น ข.ชั้น ๓
มีพระราชโอรสและธิดา ๓ พระองค์ คือ

ที่ ๑ ข. คือ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว เติมทรงพระนาม
ว่า “พระองค์เจ้าทับ” แต่ก่อนนั้นมีพระอิสริยยศศักดิ์เป็นหม่อมเจ้า
ในรัชกาลที่ ๑ แล้วเป็นพระองค์เจ้าฝ่ายพระราชวังบวร ครั้นถึง
รัชกาลที่ ๒ เป็นพระเจ้าลูกยาเธอในพระบรมมหาราชวัง ต่อมาได้ทรงกรม
เป็นกรมหมื่นเจษฎาบดินทร์ เติมเสด็จประทับอยู่กับสมเด็จพระบรม
ชนกนาถ ณะพระราชวังเดิมกรุงธนบุรี ซึ่งบัดนี้เป็นโรงเรียนนายเรือ
ราชนาวี จังหวัดธนบุรีได้ ถึงรัชกาลที่ ๒ ประทับณระวังท่าพระ จังหวัด
พระนคร ตลอดถึงได้เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติ จึงเสด็จเข้าไป
ประทับอยู่ในพระบรมมหาราชวัง

ที่ ๒ ญ. ทรงพระนามว่า “พระองค์เจ้าขอม”

ที่ ๓ ข. ทรงพระนามว่า “พระองค์เจ้าหนูคำ”

ทั้ง ๓ พระองค์ นั้นนับตามลำดับเป็น ร.ชั้น ๔ เพราะเป็นพระราชโอรส
และธิดาของสมเด็จพระศรีสุริเยศราชินี ร.ชั้น ๓

ทางพระชนนีฝั่ง

ท่านพ่อ ร.ชั้น ๓ ซึ่งเป็นธิดาที่ ๑ ของท่านปดื้องน้องนาง
พระชนนีฝั่ง กับพระยาพิทักษ์ (ทองขาว) นั้น เป็นภรรยาพระอักษรมนต์
ชื่อว่า “หม่อมทับ” (กล่าวกันว่า) เป็นบุตรหม่อมเจ้าในราชตระกูลกรุงเก่า
องค์ ๑ นามไม่ปรากฏ กับท้าวทรงกันดาล (ทองมอญ) ลักดูรามัญ
ท่านพ่อมีบุตรและธิดา ๖ คน คือ

ที่ ๑ ญ. ชื่อ “บ่อม” เดิมอยู่ยังเคหสถานของบิดามารดา
ภายหลังได้เข้ามาอยู่ในพระบรมมหาราชวัง รับอภิเษกสมรสกับเจ้าฟ้า
จาตุรนต์รัศมี กรมพระจักรพรรดิพงษ์

ที่ ๒ ญ. ชื่อ “ฉิม” ภายหลังเปลี่ยนเป็นชื่อ “รอด”

ที่ ๓ ญ. ชื่อ “ทรัพย์” เป็นเจ้าจอมมารดา ^(๑) ในรัชกาลที่ ๓

ที่ ๔ ญ. ชื่อ “น้อย”

ที่ ๕ ช. ชื่อ “เชก”

ที่ ๖ ช. ชื่อ “ฝรั่ง”

ทั้ง ๖ คนนี้เป็น ร.ชั้น ๔ เพราะเป็นบุตรและธิดาของธิดาน้องนาง
พระชนนี

(๑) เจ้าจอมมารดาของกรมหมื่นมาตยาพิทักษ์ และสมเด็จพระราชสุริยวงศา
ราชประยูร

บุรพชนของท่านผ่องได้กล่าวมาแล้ว บัดนี้จักกล่าวถึงบุรพชนของ พระอักษรมนต์ (หม่อมทับ) ผู้เป็น ข.ชั้น ๓ ไว้ด้วย บุรพชนทางบิดา ที่ว่าเป็นราชตระกูลกรุงทวารวดี (กรุงเก่า) นั้น ต้นสายมาแต่พระเจ้า แผ่นดินพระองค์ใดไม่ทราบแน่ ซึ่งมีพระราชโอรสต้องเป็นพระองค์เจ้า ต่างกรม หรือไม่ได้ทรงกรมองค์ใดองค์หนึ่ง จะเป็นใครและพระนาม อะไรทราบไม่ได้เหมือนกัน พระองค์เจ้าองค์นั้นพระโอรสเป็นหม่อมเจ้า (ไม่ทราบนาม) จัดตามลำดับเป็น ข.ชั้น ๑ หม่อมเจ้าองค์นี้ ต่อมา ตั้งเคหสถานอยู่ณะท่าลิบเบย จังหวัดกรุงเก่า ทางมารดาเป็นสกุลรามัญ ต้นสายจะเป็นใครก็ไม่ทราบ แต่เป็นมอญผู้หนึ่ง มีบุตรเถระธิดา ๓ คน ร่วมมารดากัน คือ

ที่ ๑ ข. ชื่อ “ชวน” เป็นเจ้าพระยารามจักรวงศ์ ครองกรุงธนบุรี เป็นบิดาท่านทองซอน มารดาพระยาศรีรัตนเทพ (ทองเพ็ง)

ที่ ๒ ญ. ชื่อ “ทองคำ” ได้มีบรรดาศักดิ์เป็นท้าวทรงกันดาล และมีสมญาปรากฏว่า “ทองมอญ” คำว่า “ทอง” ก็หมายความว่า “ทองคำ” นั่นเอง แต่ตัดคำว่า “คำ” พยางค์ท้ายออกเสีย เดิมคำว่า “มอญ” เข้าแซกท้าย เพื่อให้ทราบว่าเป็นมอญ

ที่ ๓ ญ. ชื่อ “เบ๊น” เป็นภรรยาพระยาพิทักษ์ (ขุน “คางเหล็ก”) ทั้ง ๓ คนนับว่าเป็น ข.ชั้น ๑

ท่านทองคำ คือท้าวทรงกันดาล (ทองมอญ) นั้น เป็นภรรยา หม่อมเจ้าองค์ ๑ ในราชตระกูลกรุงศรีอยุธยาตามที่กล่าวมาแล้ว มีบุตร เตะธิดาด้วยกัน ๔ คน คือ

ที่ ๑ ข. ชื่อ “หม่อมอ่อน” ได้เป็นพระศรีวิโรจน์ เจ้าจันทวน
อาภรณ์ในกรมพระคลังมหาสมบัติ

ที่ ๒ ข. ชื่อ “หม่อมทับ” ได้เป็นพระอักษรสมบัติ เล่มียนตรา
กรมพระคลังมหาสมบัติ คือลำนันทน่อง ร.ชั้น ๓ ดังกล่าวมาแล้ว

ที่ ๓ ณ. ชื่อ “หม่อมทิม” เดิมมีศักดิ์เป็นเจ้าจอมมารดาวรรณ
กรุงธนบุรี

ที่ ๔ ณ. หม่อม (อะไรไม่ทราบชื่อ) ที่เป็นภรรยานายนาคนบุตร
พระชนกจันทกถาแล้ว

ทั้ง ๔ คนนั้นนับว่าเป็น อ.ชั้น ๒ แต่หม่อมทับเป็น ข.ชั้น ๓ ด้วย
ภรรยานายนาคก็เป็น อ.ชั้น ๓ ด้วยเหมือนกัน

บัดนี้ถึงคราวที่จักต้องกล่าวถึงบุตรและธิดาท่านปด้อย น้องนางพระ
ชนนึ่ง กับพระยาพัทลุง (ทองขาว) ดังกล่าวก่อนพัทลุง ซึ่งเป็นน้อง
ท่านล่อง ร.ชั้น ๓ ส่วนท่านล่องซึ่งเป็นธิดาที่ ๑ ได้กล่าวแล้ว จะต้อง
กล่าวอีกแต่ ๘ คน คือ

(๑) หลวงสัจจาภักดี (นก) ร.ชั้น ๓ มีภรรยาเป็น อ.ชั้น ๓
มีบุตร (ตามที่ทราบ) ๓ คน คือ

ข. ชื่อ “คึก” เป็นหลวงมหาดไทยจังหวัดพัทลุง เป็น ร.ชั้น ๔

(๒) ท้าวสมศักดิ์ (พัง) ร.ชั้น ๓ (ไม่มีบุตร)

(๓) ท่านน้อย ร.ชั้น ๓ (ไม่มีบุตร)

(๔) พระยาพัทลุง (ทับ) ร.ชั้น ๓ มีภรรยาเป็น อ.ชั้น ๓
มีบุตรและธิดา ๕ คน คือ

ที่ ๑ ญ. ชื่อ “หนูขาว”

ที่ ๒ ญ. ชื่อ “หนูดำ”

ที่ ๓ ช. ชื่อ “คล้าย” เป็นหลวงเทพภักดี ยกระบัตรจังหวัด

พัทลุง

ที่ ๔ ช. ชื่อ “ขาว” เป็นพระปริยัติธรรมคุณานุกรณ์ เจ้าเมือง
ประเทียรน จันจังหวัดพัทลุง

ที่ ๕ ช. ชื่อ “นพ” เป็นหลวงวิบูลย์ชนธิ จังหวัดพัทลุง

บรรดาบุตรและธิดาพระยาพัทลุง (ทับ) ทั้งปวงเป็น ร.ชั้น ๔ เพราะ
เป็นบุตรและธิดา ร.ชั้น ๓

(๕) ท่านพิภ ร.ชั้น ๓ เป็นภรรยาพระพลสงคราม (บัว) น้อง
พระยาพัทลุง (ขุน “คางเหล็ก”) เป็น อ.ชั้น ๑ แต่มาได้กับท่านพิภ
ร.ชั้น ๓ จึงเป็น ข.ชั้น ๓ ด้วย ทั้ง ๒ นมบุตรและธิดา คือ

ที่ ๑ ช. ชื่อ “พุ่ม” เป็นพระพลสงครามจังหวัดพัทลุง

ที่ ๒ ญ. ชื่อ “น่ม”

บุตรและธิดาท่านพิภทั้ง ๒ คนนี้เป็น ร.ชั้น ๔

(๖) นายหงส์ ร.ชั้น ๓ มีภรรยาเป็น ต.ชั้น ๓ มีบุตร
๓ คน คือ

ช. ชื่อ “คล้าย” เป็นหลวงเขตรชนธิภักดี ปัตติจังหวัดประเทียรน
เป็น ร.ชั้น ๔

(๗) หลวงเทพภักดี (น่ม) ร.ชั้น ๓ มีภรรยา ต.ชั้น ๓
มีบุตรและธิดา ๒ คน คือ

ที่ ๑ ญ. ชื่อ “คาบ”

ที่ ๒ ช. ชื่อ “ส่วาง” เดิมเป็นมหาดเล็กหลวง แล้วเป็น
หลวงรามปริวัักษ์ และหลวงบุรีบริบาล ผู้ช่วยราชการจังหวัดพัทลุง
ภายหลังเป็นผู้พิพากษาจังหวัดชุมพร

บรรดาศักดิ์และธิดาหลวงเทพภักดี (นม) ทั้งปวงเป็น ร.ชั้น ๔
เพราะเป็นบุตรและธิดา ร.ชั้น ๓

(๘) พระทิพกำแหงสงคราม (สุก) ร.ชั้น ๓ มีภรรยา ๓ คน
มีบุตรและธิดา ๔ คน คือ

ที่ ๑ ญ. ชื่อ “ชำ” เดิมเป็นพนักงานมโหรีข้างใน.

ที่ ๒ ช. ชื่อ “กลั่น”

ที่ ๓ ช. ชื่อ “ใจ”

ที่ ๔ ญ. ชื่อ “แย้ม”

ทั้ง ๔ คนหรือผู้อื่นเช่นเดียวกันเป็น ร.ชั้น ๔

เมื่อได้กล่าวถึงสกุลพัทลุงถึงขั้นที่ ๔ ดังนี้ และบุรพชนก็ได้กล่าวไว้

แล้วด้วย ยังไม่ได้กล่าวถึงทางน้องพระยาพัทลุง (ทองขาว) ที่เป็น
อ.ชั้น ๒ ให้ทอดจดลงมา ถ้าจะละเอียดเสีย ขึ้นต่อๆ ลงมาจะไม่ทราบ
ว่าเกี่ยวข้องกับราชินิกุลรัชกาลที่ ๓ อย่างไรใด สมควรจะต้องกล่าวในลำดับนี้
จักยกขึ้นกล่าวพอเป็นตัวอย่างแต่ด้วยกรมหมื่นไกรสรวิชิตสายเดียว คือ
เจ้าจอมมารดากลิ่น อ.ชั้น ๒ ผู้เป็นธิดาพระยาพัทลุง (ขุน “คางเหล็ก”)
น้องพระยาพัทลุง (ทองขาว) ตามที่กล่าวมานี้ น้องนางพระชนนีนั้น

เจ้าจอมมารดาต้นเป็นพระสนมเอก ในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ซึ่งนับเป็น อ.ชั้น ๒ เหมือนกัน มีพระเจ้าลูกเธอทรงพระนามว่า “ดุษณี” ได้เป็นกรมหมื่นไกรสรวิชิต เป็น อ.ชั้น ๓

กรมหมื่นไกรสรวิชิต มีนางห้ามหลายคน ต่างมีพระโอรสและธิดามากด้วยกัน จะยกชนกต่างไว้แต่ ๒ คน คือ หม่อมน้อยและหม่อมอ้อม และหม่อมเจ้าใน ๒ หม่อมนั้นจะยกชนกต่างแต่หม่อมละองค์พอเป็นตัวอย่างที่สืบสายต่อไป นางห้ามกรมหมื่นไกรสรวิชิตนั้นก็นับว่าเป็น อ.ชั้น ๓ เหมือนกัน

(๑) หม่อมน้อย มีหม่อมเจ้าองค์ที่ ๒ เป็นชาย นามว่า “หม่อมเจ้าจินดา” (๑)

(๒) หม่อมอ้อม มีหม่อมเจ้าองค์ที่ ๔ เป็นชาย นามว่า “หม่อมเจ้าอลงกรณ์” (๒)

หม่อมเจ้าทั้ง ๒ นี้ และหม่อมเจ้าอื่น ๆ ในกรมหมื่นไกรสรวิชิต ทุกองค์นับว่าเป็น อ.ชั้น ๔ เพราะว่าถึงพระบิดาจะเกี่ยวข้องกับราชินิกุลก็ดี แต่ก็ยังเป็นสายเชย

บุตรจากต่างถึงสกุลต่างทรงกันดาล (ทองมอญ) อ.ชั้น ๔ ต่อไปตามลำดับ บุรพชนในสกุลนี้ได้กล่าวไว้แล้ว และสายหม่อมทับด้ามท้าวมองก็ได้อีกแล้วเหมือนกัน จักกล่าวแต่ทางหม่อมทับ ซึ่งเป็น อ.ชั้น ๒ นั้น คือ

(๑) บิดาเจ้าพระยาวิชิตวงศวิไล (ถล) และเจ้าพระยาอภัยราช (ลบ)

(๒) บิดาพระยาศรีวรราช (จิตร) และพระยาวิชิตวงศวิไล (สพธ)

(๑) พระศรีวิโรจน์ (หม่อมอ่อน) อ.ชั้น ๒ มีภรรยา
(แต่ที่ทราบ) ๓ คน (ชื่อใดๆไม่ทราบ) เป็น อ.ชั้น ๒ ทั้ง ๓ คน คน ๑
มีบุตร ๓ คน คือ

ที่ ๑ ช. ชื่อ “เพชร” เป็นมหาดเล็กหลวง

ที่ ๒ ช. ชื่อ “พลาย”

ที่ ๓ ช. ชื่อ “บัว”

ภรรยาหม่อมอ่อนอีกคน ๑ มีธิดา ๓ คน คือ

ที่ ๑ ญ. ชื่อ “สิน”

ที่ ๒ ญ. ชื่อ “สวน”

ที่ ๓ ญ. ชื่อ “สอน”

ภรรยาอีกคน ๑ มีธิดา (ตามที่ทราบ) ๑ คน คือ

ญ. ชื่อ “ปราง” มีบรรดาศักดิ์ปรากฏว่า “ท้าวสมณเทียร”

เป็นท้าวพิเศษปากบวช เรียกกันแต่ว่า “ท้าวปราง”

บรรดาบุตรและธิดาหม่อมอ่อนทั้งปวงเป็น อ.ชั้น ๓ เพราะเป็น

สายเขย

นายเพชร อ.ชั้น ๓ เป็นสามีท่านสิน น้องสาวต่างมารดา อ.ชั้น ๓
ด้วยกัน มีบุตรและธิดา ๓ คน คือ

ที่ ๑ ช. ชื่อ “กล่อม”

ที่ ๒ ช. ชื่อ “โนรี” เป็นพระยาสุรบดินทร์ ผู้ว่าราชการจังหวัด

ไชยนาท

ที่ ๓ ญ. ชื่อ “นิม”

ท้าวปราง อ.ชั้น ๓ เป็นภรรยาหลวงพลสงคราม (กดิน)
 เป็น อ.ชั้น ๓ มีบุตรและธิดา (เท่าใดไม่ทราบ) จักกล่าวแต่คนเดียว คือ
 ข. ชื่อ “น้อยแดง” (มีคำกล่าวกันว่าเป็นแต่บุตรเพียง)
 บรรดาหลานพระศรีวิโรจน์ (อ่อน) ทุกคนเป็น อ.ชั้น ๔ เพราะ
 ถึงบิดามารดาจะเกี่ยวข้องกับราชินิกุลก็ดี แต่ต้องนับว่าเป็นสายเขย

(๒) พระอภัยรสมบัติ (หม่อมทับ) อ.ชั้น ๒ แต่มาเป็น
 ตำนานท่านพ่อ ร.ชั้น ๓ จึงนับเป็น ข.ชั้น ๓ ด้วย บุตรและธิดาทาง ร.ชั้น ๓
 ได้กล่าวแล้ว จักกล่าวในที่นี้แต่ทาง อ.ชั้น ๒ คือหม่อมทับ มีภรรยา
 (ตามที่ทราบ) อีกคนหนึ่งเป็น อ.ชั้น ๒. (ไม่ทราบชื่อ) มีธิดาคน ๑
 ชื่อ “แจ่ม” เป็น อ.ชั้น ๓. ท่านแจ่มเป็นภรรยาคุณอัมพวัน (ซึ่ง
 เรียกกันแต่เพียงว่า “คุณวัน”) เป็นโอรสพระเจ้ากรุงธนบุรี

อนึ่ง ความสัมพันธ์ระหว่างท่านพ่อ ร.ชั้น ๓ ซึ่งเป็นภรรยา
 หม่อมทับนั้น ย่อมโยงความสนิทถึงหม่อมทิพย์ซึ่งเป็นน้องนางหม่อมทับ
 และเป็นมารดาคุณอัมพวัน โอรสพระเจ้ากรุงธนบุรี บรรดาพวกพระเจ้า
 กรุงธนบุรีโดยมากย่อมฝากฝังอยู่ในราชินิกุลรัชกาลที่ ๓ เช่นท่านกดิน
 หลานคุณอัมพวัน ได้เป็นพระพี่เลี้ยงสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมหลวงวิสุทธิกระษัตริย์
 เป็นต้น เมื่อสิ้นพระชนม์แล้วเป็นพระพี่เลี้ยงสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยา
 ภาณุพันธุ์วงศ์วรเดชสืบต่อมา ทั้งคู่ได้มีให้ธิดาของโอรสพระเจ้ากรุงธนบุรี

ผู้อื่น เช่นพระพงศ์นรินทร์เป็นคนเข้าฝากใฝ่อีกด้วย คือคุณปลัดเตียงม
ได้มีหน้าที่เป็นผู้อุปการัดมเด็จพระเจ้าสุทนต์มณีในสมเด็จพระเทพศิรินทราบรมราชินีทั้ง ๔ พระองค์ และท่านเจ้าคุณพระพงศ์นรินทร์อีกผู้ ๓ ได้เป็น
พระนมในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ยังมีผู้อื่นอีกหลายคน
ไม่จำเป็นต้องกล่าวถึงเป็นลัทธิอื่นด้วยเสีย เมื่อกล่าวตามลำดับชั้น
ราชินิกุลรัชกาลที่ ๓ นี้ จัดว่าคุณอัมพวันเป็น ข. ชั้น ๓ ท่านแจ่ม
กับคุณอัมพวันทั้ง ๒ นี้มีธิดา ๓ คน (ตามที่ทราบ) คือ

ชื่อ “แสง” เป็นหม่อมหม่อมเจ้าต่างกรม (๑) หม่อมแสงนั้นนับว่า
เป็น อ. ชั้น ๔ เพราะถึงว่ามารดาจะเกี่ยวข้องกับราชินิกุลก็ดี แต่ต้อง
นับว่าเป็นสายเขยและสายสะใภ้ต่อมา

(๓) หม่อมทิม อ. ชั้น ๒ เป็นต้นมพระเจ้านครไชยศรี (สิน)
มีโอรสคือ คุณอัมพวัน ข. ชั้น ๓ ที่เป็นสามีท่านแจ่ม อ. ชั้น ๓ ธิดา
หม่อมทิมนั้น ทั้ง ๒ ธิดาคือ ญ. หม่อมแสง อ. ชั้น ๔ คนเดียวกัน
กับที่ได้กล่าวมาแล้ว และเหตุผลที่ต้องนับว่าเป็น อ. ชั้น ๔ ก็เช่น
เดียวกัน

(๔) หม่อม (อะไรไม่ทราบชื่อดังกล่าวนั้น) เป็นธิดา
ท้าวทรงกันดาล (ทองมอญ) คนที่คู่คี่ ซึ่งเป็น อ. ชั้น ๒ และเป็น ต. ชั้น ๓
เพราะเป็นภรรยาของนายนาคร ร. ชั้น ๓ นั้น มีบุตรและธิดาได้กล่าว

(๑) เป็นหม่อมหม่อมในกรมพระพิทักษ์เทเวศร์ เป็นหม่อมมารดาพระองค์เจ้า
สิงหนาทราชครูคฤทธิ พระบิดาเจ้าพระยาเทเวศร์วงศวิวัฒน์ (หลาน)

นามมาแล้ว ในส่วนบุตรและธิดานายนาค มีพระยารัตนอาภรณ์ (แดง)
เป็นต้น บรรดาบุตรและธิดาหม่อม (ที่ไม่ทราบชื่อ) ผู้นับเป็น อ. ชั้น ๓
แต่เมื่อนับทางบิดา คือนายนาค ร. ชั้น ๓ นับเป็น ร. ชั้น ๔ ตามเหตุผล
ที่ได้กล่าวไว้ในตอนบุตรและธิดานายนาค ร. ชั้น ๓ นั้น

บัดนี้ จักคัดลอกถึงสายบุตรและธิดาพระนมรอน้องนางพระชนนี
เพ็ญ คือไปตามลำดับ

(๑) นายบุญมี มหาเด็ก ร. ชั้น ๓ (มีภรรยาไม่ทราบชื่อ)
เป็น ต. ชั้น ๓ มีบุตรและธิดา ๓ คน คือ

ที่ ๑ บุญ ชื่อ “บุญมาก” ไม่มีสามี เป็นพนักงานเฝ้าหอพระธาตุ
มณฑลเพชร ในพระบรมมหาราชวัง

ที่ ๒ ข. ชื่อ “ดี”

ที่ ๓ ข. ชื่อ “ตั้ง”

(๒) ท้าวศรีสัจจา (เดิม) ร. ชั้น ๓ มีสามีชื่อนายปานเป็น
ข. ชั้น ๓ มีบุตรและธิดา ๒ คน คือ

ที่ ๑ บุญ ชื่อ “กตบ” เป็นท้าวทองกบมา

ที่ ๒ ข. ชื่อ “พัน”

บรรดาบุตรและธิดาของนายบุญมีและท้าวศรีสัจจา (เดิม) นับเป็น
ร. ชั้น ๔ เพราะเป็นบุตรและธิดาของบุตรและธิดาน้องนางพระชนนี

ส่วนสายธิดาของนายน้อย น้องยาพระชนนี เพ็ญ ต่างชนนี้ คือ

ท่านเสม ร. ชั้น ๓ นับเป็นภรรยาพระยาจุฬาราชมนตรี (แก้ว)

ดุกฤตเอกหมัด เป็นเชกชาติเปอเซียครั้งกรุงศรีอยุธยา จักไม่กล่าวถึง

บุรพบุรุษในสกุลนั้นในลำดับนี้ และสกุลเอกหมั่นนั้นเป็นสกุลเดียวกันกับ
 ฝ่ายพระยาจุฬาราชมนตรีครั้งกรุงเก่า กับฝ่ายเจ้าพระยาอัครมหาเสนา
 (บุญนาค) ลำดับเจ้าคุณพระวชิรพันธ์ชั้น ๓ (นวด) พระน้องนางด้มเด็จพระ
 พระอมรินทราบรมราชินีในรัชกาลที่ ๑ ของกรุงรัตนโกสินทร์ ท่านเดิม
 ร. ชั้น ๓ กับพระยาจุฬา (แก้ว) ผู้ที่จัดลำดับว่าเป็น ข. ชั้น ๓ ทั้ง ๒ คนนี้
 มีบิดา ๓ คน คือ

ที่ ๑ ญ. ชื่อ “แจ่ม”

ที่ ๒ ญ. ชื่อ “นก”

ที่ ๓ ญ. ชื่อ “หงส์” เป็นเจ้าจอมในรัชกาลที่ ๑ ทั้ง ๓ คนนี้
 นับเป็น ร. ชั้น ๔ เพราะเป็นบิดาท่านเดิม ร. ชั้น ๓ อันเป็นบิดาของ
 น้องยาพระชนนีแต่ต่างชนนี

ส่วนฝ่ายบุตรท่านลำดับน้องนางพระชนนีฝั่งต่างชนนี คือ

พระนนทบุรุษ (ม่วง) ร. ชั้น ๓ มีภรรยา (ไม่ทราบชื่อ) มีบุตร
 (ตามที่ทราบได้) ๑ คน คือ

ช. ชื่อ ส่องเมือง ได้เป็นพระยาไกรโกษา ตำแหน่งพระคลัง
 ฝ่ายพระราชวังบวร

พระยาไกรโกษา (ส่องเมือง) หรือบุตรและบิดาพระนนทบุรุษ
 (ม่วง) ผู้ขึ้นนับเป็น ร. ชั้น ๔ เพราะเป็นบุตรและบิดาของ ร. ชั้น ๓
 อันเป็นบุตรน้องนางพระชนนีแต่ต่างชนนี

ราชินิกุลชั้น ๕

บัดนี้ จักกล่าวถึงราชินิกุลรัชกาลที่ ๓ ชั้น ๕ ดั้ไป

ทางพระชนกจัน

(๑) พระยารัตนอาภรณ์ (แดง) ร. ชั้น ๔ (บุตรนายนาค)
มีภรรยาชื่อจัน (สกุลโตไม่ทราบ) เป็น ต. ชั้น ๔ มีบุตรธิดา ๓ คน คือ

ที่ ๑ ญ. ชื่อ “แจ่ม”

ที่ ๒ ข. ชื่อ “เนตร”

ที่ ๓ ญ. ชื่อ “เกด”

มีภรรยาน้อยตามทีทวามอีก ๒ คน ๆ ๑ ชื่อ เอี่ยม เป็น ต. ชั้น ๔
มีธิดา ๑ คน คือ

ญ. ชื่อ สัมบุญ (ใหญ่) อยู่กับสมเด็จพระยาสุรรัตนราชประชานุ
ภรรยาน้อยอีก ๑ คน ชื่อ “พุด” เป็น ต. ชั้น ๔ มีบุตร ๑ คน คือ
ข. ชื่อ เตียบ

บรรดาบุตรและธิดาพระยารัตนอาภรณ์ (แดง) ทุกคนนับเป็น
ร. ชั้น ๕ เพราะเป็นบุตรและธิดา ร. ชั้น ๔

(๒) ท่านบุญมี ร. ชั้น ๔ (ธิดานายนาค) เป็นภรรยาพระนอโชติ
ราชเศรษฐี (รอด) เป็น ข. ชั้น ๔ มีบุตรและธิดา ๔ คน คือ

ที่ ๑ ญ. ชื่อ “ทองสุก” เป็น ร. ชั้น ๕

ที่ ๒ ญ. ชื่อ “เนย”